

Klasse A – omsynssone for kulturminne

I klasse A finn me i hovudsak kulturmiljø med særleg høg verneverdi. I spesielle tilfelle er òg einskildbygg plasserte i denne klassa. Dei viktigaste kriteria er høg alder, autentisitet, eigenverdi eller miljøverdi. Det er svært viktig at desse kulturminna blir bevarte for ettertida.

Forvaltning: Objekt i klasse A er regulerte til omsynssone for kulturminne i kommuneplanen. Det er utarbeidd eigne lokale retningslinjer for omsynssonene. Hovudprinsipp for vedlikehald av bygningar i verneklasse A er å ta vare på dei opphavlege eller gamle bygningselementa og detaljane, og å skifte ut så lite som mogleg. Ved endringar i miljøet, eller oppussing, restaurering og større vedlikehald av bygningar, skal ein kontakta kommunen og nytta fagkompetanse til rettleiing.

A-objekt vil bli prioriterte ved tildeling av tilskottsmidlar, og er føreslått fritatt frå eigedomsskatt.

Langhuset på Haugsbø 1/1

Garden Haugsbø ved Ålfjorden har gardsnummer 1 i Sveio kommune, og berre eitt bruk. På 1800-talet var det fire husmannsplassar. Det kom ikkje veg til Haugsbø før på 2000-talet. Våningshuset er eineståande i sitt slag i Sveio. Etter ein brann i 1715 blei det bygt opp eit langhus, samanbygd av fleire hus med ulik mønehøgde – til saman 20 meter langt. Inngangen fører inn til eit kjøken med lemstove og kammers inn til venstre, og ei røykstove med lågare mønehøgde til høgre. For enden av røykstova har det vore eldhus og skykkje. Lemstova kan vera bygd tidleg på 1800-talet, medan røykstove og eldhus truleg vart bygde i 1717. Eldhuset blei rive i 1980. Høg alder, autentisitet og sjeldenheit er viktige vernekriteria.

Omsynssone H570-8 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone: H570_1A

Øyro 3/3

Våningshus frå ca 1825, ei lemstove med skut i begge endar. Tidlegare hadde huset dør på framsida. Original kledning med trepluggar. Godt døme på lokal byggjeskikk, høg autentisitet.

Omsynssone H570_2A

Bryndlastovo på Gramshaug 4/76

Dette vakre gamle våningshuset på Tittelsnes er kjend under mange namn; Bryndlastovo, Vågahuset, Katrinehuset. Den eine stova kan vera frå 1500-talet, og dette blir såleis rekna for å vera Sveios eldste hus. Fram til tidleg på 1900-talet hadde taket to nivå, lågast over den gamle røykstova (?). Om det skulle visa seg at tømra her er frå før 1537, vil huset vera automatisk freda etter kulturminnelova. Dette kan berre avklarast ved hjelp av dendrokronologisk prøve.

Bryndlastovo har i nyare tid fått eit sjeldan vellukka tilbygg; ei grå skugge med same form som det opphavlege bygget, fint trekt tilbake og med eit lite mellombygg. Her er alle moderne bruksfunksjonar ivaretatt, slik at det gamle bygget kan behalda sin opphavlege funksjon og utforming. Sjå bilete s. 4 i planen.

Omsynssone H570-2 i kommuneplanen frå 2011.

Ny omsynssone H570_3A

Tittelsnes fort, Hauge (5/1 m.fl.)

Krigsminne. Både bunkerar og bygningar frå byggjeår er bevarte. Sjå eiga omtale i temaplan. Verna som militærhistorisk landskap i landsverneplanen for forsvaret.

Omsynssone for kulturminne H570_1 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_4A

Naustvika, Haugsgjerd (fleire gnr og bnr)

Eit relativt komplett naustmiljø frå 17- og 1800-talet som består av 6 naust med kaiar i stein. Her finn ein både grindbygde, stavbygde og lafta naust, noko som er heller sjeldan. Nokre nyare bygg fell greitt inn i miljøet. Er foreslått i kategori A eller B i plan for sjøbruksmiljø i Hordaland. Det er få slike miljø att i Sveio.

Omsynssone H570_5A

Kulturmiljø Haugsgjerd, gnr 6 bnr 1 og 2

Tunet på gnr 6 bnr 1 på Haugsgjerd, Tittelsnes, ligg på eit moderne gardsbruk i full drift, og består av både nyare og eldre bygningar. Våningshus, vedhus, sauefjøs, eldhus og løe ligg tett saman, med steingard rundt deler av tunet. Det gamle tunet på bnr 2 (nytt bnr 68), med to eldre våningshus og eldhus, ligg like ved. Dei eldste bygningane på bnr 1 er frå 1700-talet (våningshus og eldhus), medan løa er av nyare dato. Både bnr 1 og bnr har store eldhus i tørrmur og med helletak (og sauhus på bnr 1), bygde i førsteklasses stein frå lokalt hellebrot. Miljøet rundt bygningane er godt tatt vare på. Sjøbruksmiljø i Naustvika (H470_5A) og kulturmiljø langs Haugsgjerdelva (H570_7A) er del av heilskapen.

Omsynssone H570_3 i kommuneplanen 2011 - 2023.

Ny omsynssone H570_6A

Haugsgjerdelva (Gnr 6, fleire bnr)

Miljø som er rikt på kulturminne langs elva, spesielt i området rundt vegen der det er kvernhus, to bruer og ruin etter eitt kvernhus til («Allemannskverna»). Gamlebrua frå 1874 har to løp. Nyebraua blei bygt i 1950 og er framleis del av riksvegen. Det har vore 4 kverner i Haugsgjerdelva. Lenger oppe i elva finn ein både stem for kvernane, og ein nyare demning for vassverket, som blei bygt i 1966.

Omsynssone H570_7A

Skogli - bureiseingsbruk (6/16)

Bureisingsbruk utskilt 1936, med autentiske bygningar. Våningshus, løe og ruin etter sauehus. Sjå omtale av bureisingsbruk i temaplanen.

Omsynssone H570_7A

Kulturmiljø Einstapevoll (7/1 m.fl.)

Bygningane på 7/1 har vore freda sidan 1923. Særprega gardstun og kulturlandskap der heile anlegget er bygt opp med stein frå eige hellebrot. Anlegget strekkjer seg heilt ned til sjøen, der det er naust og steinkai. Sjå eiga omtale i temaplanen.

Omsynssone H570_4A i kommuneplanen 2011 – 2023

Ny omsynssone H570_8A

Valen kyrkjestad - kapell og kyrkjegard

Ei stavkyrkje på Valen nedre (gnr. 8/26) blei i 1707 erstatta av ei tømmerkyrkje på same staden. Etter at den nye kyrkja på Ulveraker blei reist i 1873, blei tømmerkyrkja riven og materiala brukt til skulestove. I 1940 blei bygningen flytta tilbake til den gamle kyrkjegarden og blir nytta som kapell, remontert på den gamle grunnmuren. Kyrkjegarden skal ha blitt utvida noko i samband med dette. Han er avgrensa med ein tørrmur i naturstein, og er framleis i bruk¹.

I den låge muren ved gravplassen ligg det to bautasteinar med inskripsjonar. Desse skal ha lege i trappa på kyrkja som blei riven i 1873, og blei seinare nytta som bru over elva på gbn 8/2.

Komponisten Fartein Valen (1887 – 1952) ligg gravlagt på gravplassen ved Valen kapell. På grava står ein minnestein reist av Den Norske Komponistforening, med bronserelieff utført av bilethoggaren Ottar Espeland. Den store hengeaska på kyrkjegarden blei planta av Ole Georg Olsen (som bygde Einstapevoll gard) i samband med gravferda til kona hans i 1846.

Den gamle kyrkjestaden er freda, og kapellet listeført hos Riksantikvaren.

Omsynssone H570_9A

Sjøhus, Vatna (8/4)

Stort sjøhus frå ca 1910 i to etasjar med leilegheit oppe og butikk nede. Steinkai. Miljøet rundt er under utbygging og lite er bevart. Sjøhuset har likevel høg verneverdi, då det er svært autentisk og er det einaste i sitt slag i Sveio.

Omsynssone H570_10A

Fartein Valen-heimen(9/8)

Komponistheimen i Valevåg er eit sentralt kulturminne i Sveio kommune. Huset er bygd i enkel sveitsarstil i 1903 av Arne Valen, som var far til Fartein. Både arkitektur og kulturhistorie blir svært godt ivaretatt av dagens eigar, som er grandnevø til komponisten. Sjå eigen omtale i temaplanen.

Omsynssone H570_6A i kommuneplanen 2011 – 2023

Ny omsynssone H570_11A

Notahus 10/3

Eitt av få notahus som er bevart i Sveio, byggjeår 1895. Ligg i miljø med murt naust frå 1905 (B), knytt til gardstunet på Nappen.

Omsynssone H570_12A

Dyregrav, Målefjellet (tilh. Gnr 10 Økland)

Einaste registrerte dyregrava i Sveio. Ligg ved Målefjellet, 231 moh.

Omsynssone H570_13A

Kolerakyrkjegarden i Leirvåg (11/13, umatrikulert)

I Leirvåg ligg ein av dei best bevarte koleragravplassane i Sunnhordland. Her blei fem personar frå Valestrand og tre frå Vestvik gravlagde våren 1849. Muren rundt kyrkjegarden har vore øydelagd av røtter frå store grantre som var planta rundt kyrkjegarden. Desse er fjerna og muren blei restaurert i 2014. Det er sett opp kulturminneskilt på staden. Sjå nærare omtale i temaplanen.

Omsynssone H570_5 i kommuneplanen 2011 – 2023

¹ Askeladden

Ny omsynssone H570_14A

Kongevegen gjennom Valestrand (fleire gnr/bnr)

Bygd etter at kong Christian IV i 1636 sende bod om at dei gamle ridevegane måtte utvidast. Vegen gjekk frå Eidsvåg til Liereid, der ferda gjekk vidare med båt over fjorden. I bruk som bygdeveg, kyrkjeveg og postveg fram til Tittelsnesvegen var ferdig i 1874.

Under den synlege, oppmura Kongevegen er det funne spor etter ein mykje eldre veg, sjå omtale i temaplanen under arkeologiske kulturminne.

Omsynssone H570_15A

Øvreteigen (14/20)

Lemstove med utskoten grind og skut i begge endar. Særprega byggjeskikk, høg autentisitet. Er i dårlig forfatning.

Omsynssone H570_16A

Røykstova på Haugland (15/38, tidlegare bnr 1)

Frittstående røykstove, som skal vera frå rundt 1550. Dette er den einaste røykstova me kjenner til i Sveio som ikkje er del av eit større bygg. Ligg i tun med våningshus frå 1700-talet, jordkjellar og våningshus på bnr 3, også frå 1700-talet.

Omsynssone H570_17A

Hauglandsvik (fleire gnr/bnr)

Sjøbruksmiljø med 5 naust frå 17- og 1800-talet. På sørsida av vika ligg eit grindbygd naust med helletak og kledning med trenaglar, som høyrer til Breistig. Det gjer òg dei to steinnausta med overbygg i tre på nordsida. Lenger inne på nordsida ligg to høge grindbygde naust som høyrer til gardane Haugland og Ulveraker. Hauglandsnaustet skal vera frå 1700-talet. Båtstø. Steinbru over elva inst i vika. Det er få bevarte sjøbruksmiljø frå 17- og 1800-talet att i Sveio.

Omsynssone H570_18A

Vihovdevikjo (fleire gards- og bruksnr)

Særleg verdifullt sjøbruksmiljø med naustrekkje som består av 7 naust i samanhengande rekkje med eitt frittstående naust på nordsida (Nilsanaustet) og to naustrinar på sørsida. Nausta er bygde på 1800-talet og i første halvdel av 1900-talet. Bruk frå gardane Berge, øvre og nedre Vihovda og Rindo har naust her. For det meste intakte bryggjer og båtstøer/båtopptrekk rundt heile vika. Dei nyaste nausta er frå 1950-talet. Nokre naust er i begynnande forfall. Inst i vika på sørsida er miljøet noko påverka av at det har vore grave med gravemaskin. Miljøet som heilskap er i klasse A. Det er stort behov for tiltak som kan stoppa forfallet.

Sjoarvegen/sjøvegen er intakt med trappetrinn ned mot vegen til vika.

Vihovdevika er klassifisert som klasse A i Hordaland fylkeskommune sin oversikt over verneverdige sjøbruksmiljø i Hordaland frå 1989, og statusen er ikkje endra.

Omsynssone H-570_7 i kommuneplanen 2011 – 2023

Ny omsynssone H570_19A

Røykstove, Nedre Vihovda (19/1 og 3)

Røykstove frå 1700-talet eller eldre og eldhus bygt saman. Ligg i tun med våningsshus, løe og brønnhus, der objekta elles har lågare verdi. Også verdifullt miljø på bnr 3, der bygningane er i klasse B.

Omsynssone H570_20A

Nothus og naust i Liervågen (22/2 og 22)

Det er svært få nothus att i Sveio kommune. Autentisk bygg frå 1700-talet med svært høg verneverdi. Naust og bryggje på bnr 22 er del av miljø.

Omsynssone H570_21_A

Tjødnabakkjen – tidlegare husmannsplass (23/11)

Tun med våningsshus (lemstove med utskoten grind og skut), løe, sauehus og potetkjellar (med mønt tak). Alle bygningane er små og låge. Våningsshus og sauehus er frå seint 1700-tal eller tidleg 1800-tal. Det høyrer restaurert kvern til bruket. God stand. Eit av få heilskaplege husmannsmiljø med ståande bygningar som er bevarte i Sveio.

Omsynssone H570_22A

Sjøhus med bustad Vestrem, Straumøy(23/21)

Sjøhus/saltebu med vedbu/do, leiligheit oppe. Har vore bebudd heilt til no. Det er registrert svært få bustadar av denne typen i Sveio, men kombinasjonen bustad og sjøhus har vore vanleg tidlegare.

Omsynssone H570_23A

Kulturlandskap og tun på Lier (24/3)

Verdifullt kulturmiljø på bruk med svært mange registrerte kulturminne, både intakte bygningar og rester etter bygningar. Våningshuset er ei autentisk lemstove med to stover og mellomliggjande gang og kjøken, eldste del frå ca 1700. Løe, sauehus, eldhus og jordkjellar. Ruinar av røykstove, stabbur, kalvehus, sjå, fehus, torvhus og kvern. Velhalde kulturlandskap med steingardar og bakkemurar.

Naust i Liervågen.

Omsynssone H570_24A

Sjøbruksmiljø, Brokanes (22/3)

Sjøhus frå 1900-talet, i to etasjar med vindehus.

Omsynssone H570_25A

Eldhus og røykstove, Hope (26/1)

Begge bygningane skal vera frå 1500-talet. Røykstova er del av uthus/vedhus. Ligg i tun der våningshuset er rehabilitert etter brann. Aldersverdi.

Omsynssone H570_26A

Røykstove, Viketræ (29/2)

Røykstove frå 1725 (årstalet er rissa inn i veggen). Har kjellar – kan vera flytta? Enkel stove med skut. Løe. Aldersverdi.

Omsynssone H570_27A

Sveitsarhus på Fagerland (30/1)

Svært godt bevart og velhalde våningshus i sveitsarstil, bygd ca 1900. Det er få intakte sveitsarhus i Sveio.

Omsynssone H570_28A

Kulturmiljø til sjø, Nedre Eikeland (33/1 m.fl.)

Kulturmiljø med naust, naustruin, kai og gravplass (Eikeland gamle kyrkjegard, 1903). Det er òg gjort funn av ei gravrøys like ved. Sentral stad då folk frå Eikeland og Øklandsbygda reiste til kyrkje i Valestrand. Det meste av det gamle miljøet er vekke.

Omsynssone H570_29A

Sjøbruksmiljø, Økland (36/21)

Svært godt bevart naust/sjøhus med helletak. Båtstø, to naustruinar.

Omsynssone H570_30A

Sveio kyrkje

Kyrkje frå 1858. Arkitekt: Andreas Grønning. Listeført av Riksantikvaren. Sjå omtale i temaplanen.

Omsynssone H570_31A

Våningshus Sveio gnr 40 bnr 4

Lemstove med uttrekt grind og skut i eine enden. Truleg frå siste del av 1700-talet. Alders- og miljøverdi.

Omsynssone H570_32A

Sveiahaugen «Himigarden» 40/5

Gamal kyrkjestad og hovudbruk på gnr 40. Dei to eldste kyrkjene i Sveio har stått her. Våningshus, torvhus og løe som ikkje har spesielt høg eigenverdi, men er viktige for den historiske forankringa for sentrumsområdet. Det er få kulturminne i sentrum. Løa skal innehalda restar av stavkyrkja som sto på staden fram til 1686. Der våningshuset står, sto det tidlegare eit stort hus i to høgder.

Mellomalderkyrkjegard. Gjerdestolpar i stein langs vegen. Miljøverdi og høg kulturhistorisk verdi.

Omsynssone H570_18 i kommuneplanen 2011 – 2023. Ny omsynssone H570_33A

Sveigarden (40/12)

Tun med våningshus – typisk «stovehus», eldhus i tørrmur, og løe. Det er få autentiske hus att av denne typen, som har vore utbreidd i Sveio. Miljøverdi, autentisitet (våningshus og eldhus), eigenverdi.

Omsynssone H570_18 i kommuneplanen 2011 – 2023. Ny omsynssone H570_35A

Øydegard og segnstad, Istertveit (40/5)

Ved Forevatnet står dei to små bautasteinane kjend som «Brørsteinane», som det er knytt ei dramatisk historie til (sjå eiga omtale). Det er spor etter ein gard på Istertveit, som truleg har lege øyde sidan svartedauden. Gravrøys.

Omsynssone H570_34A

Gardstun og kulturlandskap på Åse (41/4 og 3)

Verdifullt samanhengande kulturlandskap med bygningsmiljø. Garden er gamal, men bygningane er frå første halvdel av 1900-talet. Tunet ligg ved foten av den markante Åseåsen, i eit svært harmonisk og godt bevart kulturlandskap med vegar, rydningsrøyser og steingardar. Også kulturmiljø på bnr 2 og 3 (B, C) er del av heilskapen. Åseåsen er verna som svært viktig område for gamal naturbeitemark og slåttemark, med svært artsrik eng.

Omsynssone for kulturlandskap, H550_7A

Kinnabakken – eit husmannsmiljø på Kinn 45/7

Husmannsmiljø med mur etter kombinert våningshus/løe, jordkjellar og steingard rundt. Kvernruin og bru/stem som høyrde til garden Kinn ligg like ved. Den eine brua (stemmen) er særleg forseggjort. Plasset blei bygsla i 1866 og var bebudd til 1917. Det har berre budd ein familie her, Johannes Bakkane (1830 – 1917), g.m. Siri Haldorsdtr Rød, f. 1827. Dei hadde 5 barn og fostra ei ku og 7 – 8 sauer. (Kjelde: Sigurd Tveit: Vandring i nærmiljøet). Det er òg husmur og steingard på Brakaplassen, som ikkje ligg langt ifrå. Det skal ikkje ha budd folk samstundes på desse to plassa.

Omsynssone H570_36A

Amerikasteinen på Tjernagel (48/?)

Sjå eiga omtale i temaplanen.

Omsynssone H570_75

Tjernagelsholmen (49/1), Tjernagelshaugen mm.

Delvis bevart miljø frå handelsstaden Tjernagel, sjå eiga omtale i temaplanen. Mykje er vekke, men dette er likevel ein av dei best bevarte handelsstadene i Sveio, og har stor kulturhistorisk verdi. Butikk, bakeri mm. Butikkbygget er flytta. Heile Tjernagel er svært rikt på fornminne.

Omsynssone H570_37A

Tjernagel bedehus

Godt bevart bedehus frå 1926, framleis i aktiv drift.

Omsynssone H570_38A

Kvernhus i Loknaelva (51/2 og 4)

Restaurert kvernhus. Steinbru over elva, bygt som skuleveg for ungane frå Åsbu, rundt 1880.

Omsynssone H570_39A

Buavåg (52/1)

Gardstun med sveitsarhus frå tidleg 1900-tal. Løe, uthus, sjøhus, jordkjellar mm. Svært godt bevart heilskap.

Omsynssone H570_40A

Samanbygd hus i Buavåg 52/3

Sanden eller «Saen», samanbygd hus/løe, jordkjellar, ruin av eldhus. Det einaste attverande samanbygde huset av denne typen i Sveio. Dette var tidlegare ein vanleg byggjemåte, spesielt på husmannsplassar.

Omsynssone H570_40A

Sjøhuset «Sjøtun» i Buavåg (55/12) og miljø knytt til gullutvinning

Sjøhus på nesten 150 m², gullvaskeri, demning bygt i samband med gullvaskinga(i 1887, av Samson Hovda). Gullgruver på Hovda. Sjå eiga omtale.

Omsynssone i kommuneplanen 2011 – 2023 H570_24, 27 og 28

Ny omsynssone H570_41A og 42A

Hovda 55/5 – gardsmiljø og sjøbruksmiljø

Norheim – gardsmiljø med våningshus (1899), sauehus, eldhus/løe (1907), kulturlandskap med flotte tørrmurar som er mura av Samson Hovda (1827 – 1914); steingardar, rydningsrøyser, ruinar etter fleire bygningar frå ca 1860. Særprega sjøbruksmiljø i Geitavika, med 3 naust som grunna dårleg hamn står langt oppe på land.

Omsynssone H570_43A

Nesheim 55/4

Krigsminne. Restar etter «Norheim batteri» frå 2. verdskrigen, forsvarsverk ved innseglinga til Bømlafjorden påbegynt i 1941. Sjå eiga omtale i temaplan.

Omsynssone for kulturminne H570_23 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_44A

Eltravåg 56/19

Meshammar/Thuen. Gamalt våningshus (alder ukjend, har vore flyta frå Mølstre. Truleg frå 1600-talet). Restaurert på 1990-talet. Bruket blei skild ut i 1895 og har elles eldhus (nyare) og ruin etter løe. Steingard mot utmark.

Omsynssone H570_45A

Lyngholm 57/12, 6 og 4

Kulturmiljø med spor etter ei svært stor sjøbu frå sildefisket på 1800-talet. Båtbyggjarverkstaden til Sigvald Lyngholm. Stort sjøhus med bustaddel frå 1940-talet. Eitt sefrakregistrert naust. Tomashuset, diverse ruinar, gravrøyser.

Omsynssone H570_46A

Mølstrevåg – bustadhus bnr 74 og 91

60/74: Høgreist sveitsarhus med asymmetrisk gavl og rundt vindauga. Svært godt bevart.

60/91: Herskaphus bygt på eldre murar rundt 1900 i «nystil». Noko modernisert.

Del av omsynssone H570_47A

Kolerakyrkjegard i Brattestø, Mølstrevåg (60/2)

Kolerakyrkjegard i Brattestø. Mur på eine sida, restar etter hagtornhekk. Bygd under koleraepidemien i 1849. Dårlig stand. Kulturhistorisk verdi. Omsynssona omfattar òg sjøbruksmiljø, særprega bustadhus og gardsmiljø. Kulturhistorisk verdi.

Del av omsynssone H570_47A

Mølstrevåg handelsstad (61/1)

Mølstrevåg har vore handelsstad sidan slutten av 1600-talet. Under det store vårsildfisket på 1800-talet var det heile 12 salteri her. I dag står ingen av desse att, og bygningane på den gamle handelsstaden er frå rundt 1900. I Hardingehola (B-område) er det tufter etter fleire saltebuer. Steinuttak og mura kai der det blei tatt ut granitt til rådhuset i Haugesund. Området er regulert til næring.

Omsynssone H570_50A

Ryvarden fyrstasjon 60/7

Sjå eiga omtale i temaplanen. Stor kulturhistorisk verdi og opplevingsverdi.

Omsynssone H570_49A

Omsynssone Nordre Mølstre 60/140 m.fl.

«Bentahuset», heilskapleg tun med m.a. ei av dei eldste løene i Sunnhordland. Våningshus og sauehus er nyrestaurerte. Òg eldhus, brønn og utedo. Naust i Brattestø er fråskild. Vassdragsmiljø med stem og ruin etter kvernhus, Mølstre bedehus m/utedo, og Ceciliehuset på nabobruket, ligg òg i omsynssona.

Omsynssone H570_20 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_48A

Krokane 69/85

Plasset der «Smørsundkjerringa» budde. Sjå omtale i temaplanen. Kulturhistorisk verdi knytt til person.

Omsynssone H570_52A

Gardsmiljø/gardstun Nordre Våge 71/1

Velhalde gardstun med stor løe med eldhus, som er fint tilpassa miljøet ved modernisering. Våningshus, stabbur (flytta til staden i 1862, truleg frå 16- eller 1700-talet), jordkjellar og fehus.

Omsynssone H570_53A

Bygdemølla på Vikse (71/7)

Mølle frå ca 1916, som var i bruk fram til 1950-talet. Stem og røyrgate er intakt. Dette er den einaste bygdemølla me kjenner til som har vore i bruk i Sveio.

Omsynssone H570_54A

Grunnavåg, Fjon 80/2

Gardsbruk utskild i 1838 med to små, autentiske våningshus frå midten av 1800-talet, løe, eldhus, vaskehus, ruinar etter grisehus, smalahus, uthus, fehus og naust, hage med mur rundt. Fint kulturmiljø, men overgrodd og i forfall. Ligg på kommunegrensa, like ved friområdet Svebakken i Tysvær kommune.

Omsynssone H570_55A

Lyngbakken, Fjon 80/4

Restaurert gardshus, eldhus, ruin etter løe. Historie knytt til dei siste fastbuande, «Lyngbakkegutane». Autentisitet, eigenverdi.

Omsynssone H570_17 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_56A

Naustruinar, Våga (83/1)

Ruinar etter to naust med båtstøer inst i Storevågen på Våga. Alder uviss, kan vera svært gamle.

Omsynssone H570_57A

Nese 84/1

Tun med både eldre og nyare bygningar på gard i aktiv drift. Våningshus, kårhus, eldhus, sauehus og jordkjellar , der fleire av bygningane skal vera frå 1600-talet. Sauehuset er framleis i bruk til opphavleg føremål. Hengebru over Nesevatnet, bygd i 1954 som skuleveg for ungane frå Nese som gjekk på skule på Lid/Bråtveit.

Omsynssone H570_58A(gardstun) og H570_75A(hengebru)

Steinalteret på Bruraholmen, Bråtveit 87/26

Steinalter som det er knytt ei segn til, sjå eiga omtale i temaplanen. Alteret er i god stand. Alderen er uviss, men det kan vera svært gammalt. Namnet «Bruraholmen» er plassert på feil holme i Statens kartverk. Ligg i området der det er planar om Vikingland.

Omsynssone H570_59A

Våningshus med eldhus, Kvednadalen, Bråtveit (88/23)

Våningshus frå siste del av 1800-talet samanbygd med eldhus. Einaste med denne kombinasjonen etter at eldhuset på Haugsbu blei rive på 80-talet.

Omsynssone H570_60A

Mjølkerampe og blekkskur på Bjelland, 92/4

Ligg i same krysset, på kvar si side av noverande sykkelsti (gamle Tittelsnesvegen). Det er få slike att. Me kjenner til eit par skur av same slag, og nokre få mjølkeramper. Rampa er støypt i sement. Nyare busskur av betongelement av ein utbreidd type som er teikna og produsert i Sveio.

Omsynssone H570_61A

Kulturlandskap – Lier 99/1 – 3 og 100/1

Kulturlandskapet på øvre og nedre Lier framstår som ein godt bevart heilskap med bakkemurar, steingardar, geil, styvingstre mm. Bygningane i seg sjølv har middels verdi, men heilskapen har høg verdi. Geil på bnr 99/1 er nyleg restaurert ved hjelp av SMIL-midlar, og har høg eigenverdi. Det er få døme på slike geilar, og denne ligg i eit landskap i drift. Spesielt fine murar på bnr 3.

Omsynssone for kulturlandskap H550_2A

Gardsmiljø Erve, 105/1

Gardsmiljø med mange autentiske bygningar og rester etter bygningar frå 17- og 1800-talet.

Autentisk og stadstypisk våningshus og folgehus, løe, eldhus, fjos og stort Ålfjordnaust som har vore nytta som bøkkarverkstad. Ruin etter sag, våningshus og kvern. Aldersverdi, autentisitet, miljøverdi.

Omsynssone H570_62A

Lemstove Erve 105/21

«Skulejorda», med velhalde våningshus og eldhus. Høg verdi fordi det er få slike hus att. Bygt som lærargard ca 1875.

Omsynssone H570_63A

Gardsmiljø og kulturlandskap, Oa 107/4

Velhalde og verdifullt bygningsmiljø og kulturlandskap som er i drift. Staseleg våningshus i sveitsarstil. Kårhus, eldhus, garasje, vognhus, do/lager og løe, tufter etter fleire bygningar. Modernisering og utviding av løa er gjort med omsyn til heilskapen i kulturmiljøet. Naust i Straumvika med særleg høge steinmurar. Også naust i Oavika.

Omsynssone H570_15 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_64A

Selsåsvika (110/2 m.fl.) og Grønnevik (110/7)

Vik med eit naust med bøkkarverkstad på kvar side og strand i midten. På stranda blei det bygt skip på 1800-talet. Eit søkk i terrenget var einaste spor etter denne verksemda, men dette blei fjerna vinteren 2013/14. Naustet i sør som tilhøyrrer bnr 2 er restaurert og i privat eige, medan resten av vika og naustet er offentleg friområde. Naustet her står til nedfalls. Det står og eit stort ålfjordnaust på bnr 7 Grønnevik, rett nord for Selsåsvika, med stor kulturhistorisk verdi. Dette var opphavleg ein husmannsplass, utskild som eige bruk i 1901. Småbrukstun ved fjorden med godt bevart våningshus og fleire uthus. Pelsdyrbygg.

Omsynssone H570_66A

Tun på Selsås (110/1)

Tun med våningshus og eldhus frå 1700-talet, vedhus frå 1600-talet, nyare løe, ruin av løe og fehus. Våningshuset er bygt i 1880 ifølgje informant, men eine stova er eldre. Miljøet er godt bevart og bygningane i autentisk stand. Eigenverdi, miljøverdi, aldersverdi, autentisitet.

Omsynssone H570_65A

Røykenesvassdraget – gnr 110 og 111, fleire bnr.

Det har vore 4 sager, 3 kverner og ei stampe i vassdraget nedanfor Liervatnet. Liervatnet er demt opp for å sikra vassføringa i elva. Stampehuset er flytta til Sunnhordland folkemuseum. Det står eit kvernhus nede ved sjøen, men ruinar etter bygningar, slåk mm er bevart.

Omsynssone H570_67A

Nesjaneset, Røykenes 111/3 m.fl.

Gardsmiljø med intakte bygningar frå 17-, 18- og 1900-talet, i eit godt bevart kulturlandskap. Området er rikt på fornminne. Freda gropstein i tunet på bnr 3, fleire naust.

Del av omsynssone H570_67A

Sjøbruksmiljø og gardstun Stualand (112/1 m.fl)

Det har vore drive bøkkring i fleire naust («Ålfjordnaust») på Stualand, og desse er bevart. Stadstypiske gardstun.

Omsynssone H570_68A

Veg til Kobba, Håvardsholm 113/1

Kobba har hatt postopneri, butikk, det har vore skipsbygging og trelasthandel her. Intakt veg frå 1913 med stabbesteinar, naust, kai, båtopptrekk. Deler av naustmiljøet er bevart.

Omsynssone H570_69A

Brattestø skule 114/12

Skulehus frå 1908 med utedo, av same slag som Bua og Vikse gamle skular, og fleire som no er rivne. Nedlagt i 1957. Blir nytta som sommarhus.

Omsynssone H570_70A

Staupe 117/2 m.fl.

Gardsmiljø og kulturlandskap. Svært mange registrerte kulturminne – fleire husmannsplass, naust, notbu, lemstove mm. Heilskapleg landskap som blir halde ope ved beiting.

Omsynssone H570_9 i kommuneplanen 2011 – 2023

Ny omsynssone for kulturlandskap H550_1A

Førde gard 121/1

Gardstun med åtte bygningar. Hovudhuset blei bygt rundt 1850. Løa er truleg litt yngre, frå 1860-70. Eldhuset endå litt yngre og deretter grishuset. Det gamle tunet har åtte bygningar. Ein allé fører fram til hovudhuset. Garden har vore sentral i bygda og har hatt fleire funksjonar, mellom anna som skysstasjon. Delar av hovudhuset på garden blei nytta som første kontoret for både post og for den nyskipa Fjære Sparebank. Seinare kom telefonstasjonen. Den var på loftet i hovudhuset heilt fram til midten på 1960-talet. Det er gjennomført restaureringsarbeid på fleire av bygningane, og tunet som heilskap er svært velhalde. Aldersverdi, autentisitet, miljøverdi, eigenverdi.

Omsynssone H570_10 i kommuneplanen 2011 – 2023.

Ny omsynssone H570_72A

Lensmannshuset i Førde

Herskapleg bustadhus i Førde, bygt av lensmann Styrk Fjærtøft (1893 – 1990), lensmann i Sveio . Huset er stilmessig godt bevart, og er framleis i familien si eige.

Omsynssone H570_71A

Kvernhus på Flatnes 122/1

Restaurert kvernhus. Det er få ståande kvernhus att, og desse er i varierende stand. (Også kvernhusa på Lokna, Røykjenes, Tjødnabakkjen og Haugsgjerd ligg i omsynssone A, dei andre i B).

Omsynssone H570_73A

Gardsmiljø Buvikjo 123/1

Veglaust bruk på einbølt gard, rik på kulturminne. Våningshus, husmannshus (følgehus?), løe, smalehus, stabbur, jordkjellar, kvernhus og ei rekkje ruinar. Fleire autentiske 1700-talsbygg. Kulturlandskapet er gjengrodd.

Omsynssone H570_74A